„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 65. У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 4. (16.) МАЈА 1879. ГОДИНА XIV.

АКЦИЈА РУСКЕ ДИПЛОМАЦИЈЕ.

За војску руску, како се показала у овом прошлом руско.турском рату, рекло се, да је то божанствена војска. И сами непријатељи руски признали су то ма и индиректно. Они су знали погрдом својом обасипати руско војсководство, а по где где и војничку администрацију руску, али се никад толико не заборавише, да штогод пишу против саме руске војске и против оног иројског духа, који је у тој војсци за читаво време источне војне и у часовима највеће опасности владао. Кад таки непријатељи, као што су руски, који знају и у јајету длаку наћи, поред све добре воље своје, у том погледу не нађоше ни једне зомерке самој руској војсци, онда заиста та војска мора бити божанствена и непобедима.

За руску дипломацију неможе се овога пута то исто рећи, што и за руску војску. Истина, руска дипломација стоји на добром гласу. Она је у велико дорасла осталој европској дипломацији. Шта више, Бисмарк, који се данаске највише сретним резултатима похвалити може, тај исти Бисмарк ишао је код старца Горчакова у школу. Данас истина покушава ђак да надмудри свога учитеља, али за сада још излазак те игре није известан и тек ће будућност показати, ко је кога надкрилио и надмашио. Но крај све те неизвесности, ипак се за сада још за руску дипломацију неможе као за руску војску рећи, да је непобедива и несавладива. Тај придев тек ће морати у току овог нашег времена извојевати.

И руска је дипломација збиља на том путу, да своју непобедивост посведочи. Одкад је топовска рика престала, од то је доба руска дипломација у непрестаној ватри. Истина, у тој борби непролива се немилице крв људска, не између се хиљадама јунака на коцку, али је за то ипак та борба тако исто значајна не само по добар глас руских државника, него и по судбу народа у садашњости и у будућности. Од исхода те борбе зависиће судба читавог једног света.

По саме народе непријатно је и постидно, што њихову судбу решавају неколико људи иза зеленог дипломатског стола. Непријатно је с тога, што се та дипломатска борба води некако иза леђа самих народа, што се увије у оракулске тајне, које јавно мнење неможе пратити и контролисати. То важи за све народе, па и за оне, који се својом уставношћу хвале, јер дотични министри радозналим члановима сабора обично дају старе ствари на знање и размишљање, а о онима, које су у току и где би утицај народа од актуелне вредности био, о тим стварима дотични министар обично ћути, или ако је баш изазван, да говори, он се позива на интересе државне, који му токорсе забрањују, да се о упитној ствари опширније изражује. То је стање постидно по народе, јер у последњој линији, када дипломатска мудрост до свог краја дође, обично су народи ти, који испразњује џепове своје и износе крваве главе, те тиме испаштају погрешке и обмане својих државника.

То је стање истина несносно, али је фактично тако, и нама у данашњим приликама не остаје друго, него да колико год могуће пратимо ту дипломатску борбу, која се поради истока и балканских народа води и да се поуздавамо и надом поткрепљујемо, ако је ствар источних хришћана у добрим рукама, ако нам знаци, који из те борбе на видик искршавају наговештују, да се руска дипломација од остале овога пута неће надмудрити дати.

Колико је мучно у појединостима пратити ту дипломатску борбу, толико се ипак из разних појава са поузданошћу назрети може, да је руска дипломација у тој борби она страна, која је непрестанце активна. Европска дипломација била је само једаред за време ове источне кризе у правом смислу речи активна. То је било онда, када је енглеска флота противно париском уговору заједрила у Дарданеле и мраморско море и кад је Андраши послао Горчакову ноту, у којој је ствар источног решења пред форум европски упутио. После берлинског конгреса пак, европска је дипломација као и пре тога у главном остала у пасивности, у дефензиви. Повукла се за бедеме, које је себи закључцима берлинског конгреса створила, па је ту дочекивале све нападе, које су с руске стране против тог берлинског уговора долазили.

Русија је међутим непрестанце око тога настојавала, како ће себи да спреми положај, који би њезиној снази одговарао и да се извије из несклада, који данас постоји између резултата на бојном и оних на политичном пољу. Русија је дакле она држава, која је активна и офензивна. То се огледа између осталог у оним посланствима, која она шиље по разним дворовима. Најновије је тако посланство поред путовања грофа Шувалова — мисија ђенерала Обручева у Цариград. За тог се ђенерала каже, да је однео и предао султану својеручно писмо самог руског цара. Одма иза тога пута хотимично се абер дао на четири стране, да је то први корак за склапање руско-турског савеза. Глас тај немило је дирнуо меродавне круговс у овој нашој монархији и с тога су полузванични листови настојавали, да читаву ствар руско-турске алијанције омаловаже, доказујући, како савеза између така два крвна непријатеља, где нема идентичности интереса неможе бити.

По том држању аустро-угарских полузваничних листова може се узети, да би руско-турски савез, ако би се у истину склопио, био наперен против ове наше монархије. Гроф Андраши својом окупационом политиком постизава обично противно од онога, на што управо његово мађарско срце смера. Тако је у Босни зближио мухамедански и српски живаљ, а овамо му је то баш девета брига била. У колико ће још замашнија посљедица бити, ако је гроф Андраши тим чином, што је Аустро-Угарска ступила ногомана балканско поприште, створио таку истоветност интереса између Турске и Русије, да се за часак и та два непријатеља против Аустро-Угарске сложити могу! О томе би у Бечу, а и у Будим-Пешти за раније премишљати могли.

Но било, како му драго са тим гласом о руско-турској алијанцији, толико стоји, да је руска дипломација она страна, која иницијативу у својим рукама држи, а то је увек боље, него пасивност, јер је знак живота. По томе се можемо поуздати, да ће руска дипломација, ослањајући се на велику и неисцрпиву снагу руског народа и прозирући све прилике и неприлике својих противника, остати верна своме добром гласу, те као и руска божанствена војска на бојном пољу и она на свом бити непобедива и несавладива.

Политички преглед.

Као да смо у сред „мртве сезоне“ тако је у овај мах завладао мир на све стране, и дневни кроничар мора тако рећи да пабирчи по политичком пољу, да би могао задовољити радозналост света, који разбира за дневне догађаје. Унутрашња политика ове монархије тако је мршава, да из ње немамо ни готову ништа да прибележимо. После оне буре, што ју је дигао предлог о обвезном учењу мађарског језика по основним школама, наступила је на угарском сабору тишина, као што обично бива после непогоде. Иза поменутог закона донео је сабор до прошлог уторника три нова, којима још само треба краљева потврда, а то је закон о шумама, о кр, комисару за варош Сегедин и о предујму, који држава треба да даде друштвима за регулисање река. Све је то усвојено кратким и врло безначајним расправама, баш као што је у бечком царевинском већу законски предлог о животињској кузи, који је прошастог уторника био на дневном реду. Но осим саборских расправа имају у Цислитави две ствари, које врло занимају сву јевропску штампу, а то је поравнање с Чесима, па изборно кретање и у след тога ново образовање странака. Па и те обе ствари расправљају новине више академички, јер нема права супстрата за претресање, по што је рајхсрат још на окупу, а обострани повереници за поравнање с Чесима почеће се — као што смо јавили — договарати тек после Духова.

Ни одношај ове монархије према другим силама не даје у овај мах много градиво за претресање. Конвенција о окупацији Новог Пазара, која у том погледу долази на прво место у претрес, једва је једном угледала света, и то у цариградском листу „Тирки“, но до овог часа знамо за њу само по телеграфској вести „Тирки“ ју је изнела на свет 1 маја. Конвенција има додатак, у ком се вели, да Аустро-Угарска задржавајући си иначе сва права, у овај мах ништа друго не намерава, него да поседне она три стратегичка места, што деле Црну Гору од Србије, а то су: Прибој, Препоље и Белопоље. Вели се да посада у сва три места скупа неће изнети више од 4000 до 5000 људи. Од вести пак, што се односе на постанак конвенције, полузваничним се начином истина опровргава она „политикина“, коју смо у прошастом броју на овом месту саопштили, али бечки „Дјче цајтнг“ има другу, која говори у прилог тој првој. Вели да се у Цариграду спремају велике промене, јер је положај Каратеодори-паше здраво заљуљан. Султан је врло огорчен на њ, мислећи, да је од њега и од гр. Зичија преварен. Говори, да су та двојица преваром измамили од њега потпис на конвенцију. Са Каратеодором „путовање“ и велики везир Кередин, сам газија Осман-паша, који је од народа поштован и обљубљен и који уме султану да импонује, он је јунак данашњег дана и господар садашње ситуације у Цариграду. Како се газија врати из Ливадије, те ће се промене извршити.

И у општој светској политици теку ствари у у овом тренутку попут унутрашњих у овој монархији. С истока не долази никакав важнији билетен, и развој свеколиког источног питања као да је застао. Кнез Александар Батенберски прошао је 28. априла кроз Одесу, где га је свечано дочекао ђен. Тотлебен с многим народом, и у овај мах већ је у Ливадији, камо је отишао да ода пошту свом тетку и заштитнику свог будућег народа. Иначе по свој Бугарској и једној и другој, Руси „се спремају“ за полазак. Царевим указом наименован је пловдивски гувернер ђен. Гресер, за руског комисара, који ће управу земље предати ђен. гувернеру Александру Богоридесу (Алеко-паши) и предаја је требала почети јуче, 4. о. м. Султан је објавио становницима Источне Руминије, да ће потврдити све Бугаре званичнике, које је поставила руска привремена влада.

Од свију огранака источног питања још се највише говори о грчком питању. Интервенција сила усвојена је у начелу, али ни једна сила није до сад ни да би корака учинила. Инглеска, која је највише крива, што Грци нису за времена и у друштву с осталим источним хришћанима како тако решили своју ствар, она сама врло је хладно примила предлог, да се посредује. У гадној себичности својој званична инглеска штампа замера Грцима, што су за своју ствар подигли толику галаму, па се питају, ко зна, би ли грчка војска освојила Епир и Тесалију, да се упустила у бој, а не ће да реку, ко је крив, што није и што није огледала вредност свог оружја. Поред таког држања сила нема изгледа ни за конференцију дипломатских заступника у Цариграду. Порта није пристала на тај предлог, и то с тога, што би се као због таке скупштине дипломата мусулмански свет врло узбунио, вероватније је пак, да за то није, што се још живо сећа посланичке конференције од јануара 1877. године, а да би радо гледала таки дипломатски трибунал на свом прагу. По „П. Л.“ она је изјавила, да ће радо непосредно с Грчком изравнати ту ствар. Кад се зна, како Турска нерадо даје из руку оно, што не мора, онда се може мислити, какво би било то изравнање

Расправа о мађарском језику на угарском сабору.

У настављеној расправи о обвезном учењу мађарског језика по основним школама узео је у суботу 21. априла први реч

Ника Максимовић. Његов смо говор по стенографским белешкама у целини саопштили у 62. бр. „Заставе“. Иза Максимовића узео је реч

Антон Херић, и изјављује, да прима законски предлог, јер у њему види давно жељен мост, на ком ће се све народности међусобно моћи споразумети. Ма да су противници предлога жестоко устали на њ (предлог), говорник га и пак прима, надајући се, да његов говор, као човека стручна из предела немађарског језика, не ће бити само бројен, него и мерен. У шопроњској županији живе многи Немци и Хрвати, па је иста županија и пак молила, да се донесе овај закон.

Јосип Бакон говори против предлога.

Гавр. Варади, да не би повторавао што је већ речено, не ће да одговара на говоре појединих противника предлога, по што мисли, да је предлог исцрпан; он хоће само да одбије неке потворе, које су потворене на петицију мармарошке županије. Алекс. Роман рекао је, да је петиција мармарошке županије, којом се моли нек се донесе закон о мађарском језику, одавно спремана и да су званичници заварали и прости народ, да се потписује на њу. То је не основана потвора, јер мармарошки Романи вазда беху добре патријоте, а и данас су. Петиција је веран израз жеља романског и рушњачког становништва у Мармарошу. Тврдње романове мора да одбије као потвору, а законски предлог прима.

Алек. Роман иште реч у личну обрану. Он вели, да су многи, који су потписали познату петицију не знајући јој садржине, — да су доцније, кад су сазнали шта је у њој, хтели да узму на траг своје потписе, али им није било допуштено. Предстојеће наименовање владичанског мандатара употребљавано је такођер као агитацијоно средство, и један свештеник, који је потписао петицију, добио је за сина државну стипендију. (Ларма и вика: То не спада амо, то није одговор ради личне обране.)

Председник Слави звони.

Алек. Роман хоће да говори.

Председ. Слави: Господин заступник ваља пре свега мене да саслуша, то је дужан. (Одобравање.) Госп. заступник почео је варадијеве речи да побија и опровргава. На то сад нема права. Напомињем му дакле, нека се држи у границама личне примедбе.

Алекс. Роман признаје, да председник има право, само жали, што су га варадијеве речи натерале да каже оно, што је баш сад рекао.

После тога одложена је расправа о том предмету на идућу седницу. У идућој седници у понедељак 23. априла први је узео реч

Партеније Козма. Он доказује, да мармарошка адреса није слободан израз жеље тамошњег романског становништва, шта више да је није Роман ни саставио, као што тврди Варади. Иванци примећује говорник, да је „Дако-Романија“ баук, којим неки хоће да посеју раздор међу Романима и Мађарима. Истина, добро је, да сви државни грађани уче мађарски, али истим правом може се захтевати, да се по свим основним школама учи немачки и француски језик. Влада је обећала да ће штедљиво уважати мађарски језик; но ко јамчи да међу тим неће друга каква влада узети државну крму у своје руке, па која неће хтети тако дуго чекати? Говорник је уверен, да се тим законом иде на то, да сви становници земље постану Мађарима. За тим говори о том, како је влада у романска места послала званичнике Мађаре, а званичнике Романе преместила у мађарска места.

Председник позива говорника, да се држи ствари.

Парт. Козма (настављајући) наводи више случајева, где се влада није држала закона о народностима. Прелази за тим на педагошку страну предмета, те доказује, да је предложен закон врло штетан. Одговарајући Орбану, прочита телеграфски одговор неког румунског посланика, из ког се види, да у Румунији влада скоро подпуна слобода наставе и да се Чанго-Мађарима не намећу никакови учитељи. Предложени закон посејаће неслогу, те које с тога, које с осталих наведених разлога одбацује предлог.

После личне примедбе Орбана узме реч

Мин. пред. Тиса, хотећи на кратко одговорити предговорнику на његове разлоге. Заступник Козма замерио је влади, што сумњичи оне, ко не ће да усвоји предлог. Кад ко вели, да ће предложен закон узаптити права народности и довести их до безбожништва, — ко то вели и таке конзеквенције изводи из предлога, тај нека не каже, да други ко сумњичи. Што су пређашња законодавна тела обећала у погледу заштите народности, то је све верно испуњено. Што се тиче присподобе с Румунијом, може се Угарска у погледу слободе и слободоумности с поуздањем мерити са суседном државом. Нико у сабору није сумњао о патријотизму Романа. Они су искрени патријоти и само се по где којем појединцу може што замерити. Од 1867. године вазда се иде за тим, да народности очувају свој језик, али у срцу да буду таки исти добри Мађари, као Мађари сами. Предговорник је споменуо баука Дако-Романију; но, ма да симпатишемо са суседном Румунском и радујемо се њеном напретку, и пак с друге стране мо-

рамо изјавити, да се не бојимо Дако-романског баука, и кад би га било. (Живахно одобравање.)

Алекс. Маријаши, као један од заступника шитске жупаније, у којој већим делом Немци живе, говори за предлог, да не би после говора сасских заступника не обавештен свет помислио, као да су угарски Немци у опште противни предложеном закону.

Антоније Хаџић — његову смо беседу по стенографским белешкама у целини донели у 63. бр. „Заставе“.

Јевђ. Иљашевић изјављује, да он, као Рушњак и заступник мармарошког среза, у ком на пола живе Немаџари, усваја закон (Одобравање), јер он не угњетава никог, него изражава заједницу народности у Угарској држави; јер не смета њиховом слободоумном развитку, њиховој црквеној самоуправи; јер им не руши језик и јер је његово уверење, да је потребан такав закон. О тога жали, што се дигла тако велика опозиција против тог предлога и што се хоће да из отог политичког питања угарске државе направи питање народности. (Живо одобравање.)

Мин. просвете Авг. Трефор вели, да ова садашња влада наставља традицију владе од 1868. То ће најбоље посведочити оно, што ће говорник сабору саопштити и што ће из основа побити наводе Козмине. Из саборског дневника од 1868. г. чита свој предлог, у ком предлаже, да се у ствари наставе по народним школама, која (настава) није партајско или верозаконско питање, него питање мађарске културе, сазове нарочити одбор од 25 чланова и у њему да буду заступљене свеколике вероисповести, те да по саслушању стручника од свију вероисповести претресе законски предлог о настави по народним школама, те према саслушании и уваженим назорима и жељама исправи и тако исправљен поднесе сабору. Тај предлег буде усвојен, вели говорник, и изаслани одбор изврши се у стални наставни одбор. Садашњи законски предлог упућен је био истом одбору и он га је — по што је његова садржина већим делом била позната публици — јавно претресао, те би, да је нужно било и стручне људе саслушао. Та питање да ли треба мађарски језик узети у наставни план основних школа, то је тако просто, да би била права детињарија у зрелим годинама, кад би тога ради хтели саслушавати комисије и верозаконске власти. (Одобравање.)

По што су још Алекс. Берецки и Јос. Жамбокрети говорили за предлог и по што је извештач Барош одустао од речи, приступи се гласању и предлог буде већином гласова усвојен за подлогу специјалне дебате.

* * *

У горњој кући дошао је у уторак 1. маја на претрес исти законски прелог о обвезном учењу мађарског језика по основним школама. Расправу је створио.

Мин. просвете Трефор, кратко мотивовавши и препоручивши предлог. Доказује, да нема разлога што се поједине народности боје од отог предлога; да су како наредбе нацрта, тако и начин спровађања истог врло штедљиво и обазриво састављене; на послетку да се од вајкада „домаћи“ језик учио и неговао.

Блазендорфски унијатски архиепископ Ванча наводи многе разлоге против предлога. Ма да врло поштује и љуби државни језик, ипак не може прећутати, како није саветно, ни политички мудро било, што је влада поднашањем тог законског предлога онако бацила у бригу Романе. Без обзира на његову политичку страну закон у пракси остаће без и какве вредности. Та деца ни свој матерњи језик не говоре, нити разумеју, као што треба, — а како ће научити други са свим туђ?

На учење мађарског језика морало би се толико времена потрошити, да би сви остали учевни предмети храмали. У осталом прост народ не само да неће моћи научити мађарског језика, него он њему нити је нуждан, нити му особито вреди. У најсретније доба Угарске, у доба Људевита великог и Матије државни језик беше латински, а народ није умео ни бекнути њим. Држава може бити велика и угледна и може напредовати, држављани могу бити сретни и задовољни, и ако цео народ не узазна државног језика. Тако исто ни патријотизам, љубав к земљи не зависи од отог, да ли држављани знају државни језик или не. Говорник у својој дијецези има преко 500 народних учитеља, који не разумеју мађарски, и од њих тешко да ће и две петине њих научити мађарски језик, као што закон прописује; па шта ће бити с овим осталима. Говорник живо описује, како ће ти људи, кад после дугог и трудног посла буду уклоњени са звања и бачени у невољу, умножити број сиротиње раје. Па осим тога — од куда држави других учитеља, да оне замене? Доћи ће странци, који не знају народног језика, учитељ не ће моћи с децом разговарати, и тако ће настава пропасти. На послетку предложен закон смета романској цркви, да испуни свој узвишени задатак, кад се њим иде на то, да народ заборави свој матерњи романски језик. Говорник моли у име романског народа и његове цркве, да дом не усвоји предлог.

Митрополит Мирон Роман ограђује се против тог, као да је он у своје време устао и Њег. Величанству поднео молбу против поднесеног закона за то, што би мрзио мађарску народност и мађарски језик, као што су му са више страна подметали. Он се теши тим, да то подметање није потекло толико од здравог старог језгра мађарштине, колико од новијег, још врло младог нараштаја. Мирном душом може се позвати на своје досадашње владање, на своја дела, која су вазда дисала духом мира и помирљивости. Не може нацрта усвојити, јер га по свом најдубљем осведочењу сматра за неопортун, но то није ни мало на уштрб његовом уважењу и наклоности к Мађарима, њиховој народности и језику. Говорник препоручује дому на уважење побуде и разлоге, садржане у адреси, предатој на највишем месту и у претставци поднетој дому. За тим прочита представку и завршује предлогом: нека сабор закључи, да се преко законског предлога пређе на дневни ред.

Још су у тој седници говорили владика Чаква за, владика Метијану против и владика Ипољи за предлог.

Како је извршена „репатријација“ босанско ерцеговачких бегунаца.

(Од дубровачког дописника „Манчестарског стражара, — „The Manshester Quardian“*).

I.

Книн, Далмација, 8 (20) јануара 1879.

Босански бегунци, или боље рећи оно што је од њи после трогодишњег бављења на аустро-угарском земљишту остало, претерани су натраг преко граница постојбине им. Закључни чин ове друге трагедије — неки појам о којој ја сам се трудио од времена на време да дадем вашим читаоцима — тај чин свршава се сада далеко од очију и ушију Јевропе, а иза оних снежних планина што се нагињу над оним што је негда био дом и завичај бегунаца. Та „репатријација“ почета је прошлог новембра а свршена је, на овој граници, прошлога месеца. У времену кад северна Босна би снегом покривена, званичници из разних пограничних вароши и села хрватско-личке регименте добише телеграфски налог да дотичне бегунце преко босанске границе пошаљу — камо ће их примити други, на исту циљ одређени, званичници који ће их бившим кућама њиховим отправити. — У име измирења свију потреба враћајући се бошњаци добише на сваког одраслог од својих, по пет наших шилинга (6 динара) а на дете по два шилинга (2 $^{2}/_{10}$ динара). — Време је било страшно. Снег је падао прекидан само потопима од кише усљед које су реке нарасле и на местима друмове збрисале. Али званичници „имали су свој налог“. и према томе никакав одмор — ни колико за један дан — небеше поклоњен овоме људскоме стаду вапијућих. Кад је први транспорт стигао у погранично место Лапац, тамошње власти још нису имале никаквог настављења, па нису никакве спреме за пријем ни учиниле. Један пријатељ који је био очевидац њиховог силаска уз планину Кук, вели, да су они много више наличили на живе костуре него ли на људске створове — а тада су они били тек на по пута. Између овога места и последњег села на линији им, он је видео на друму лежеће замрзле лешине једнога старца, једне жене и троје деце. На босанској граници ови јадници чекали су читав дан по киши на ћеф „босанског комесара“, једног новог званичника аустријског, који никако недође; а ово је било прво познанство њихово са новом босанском управом. Чим су, пак стигли у прву босанску варошицу Кулен-Вакуп, аустријска власт их је доватила и присилила да ударе крстове своје па написан документ по коме се обвезују плаћати, „цару десетак“ а „бегу трећину“ — баш као и под Турцима. При том преки суд би проглашен и овај људски чопор онда пребачен преко Уне, — но на тако хрђовим сплавовима: да се неколико бегунаца при превозу удавило. Тада им буде издата заповест: да испод снега нађу своја погорела села(!) Али вратимо се на далматинску границу. Начелник станице оне варошице где ја ово пишем једва је могао наћи речи да наслика беду и несрећу прве гомиле бегунаца која беше тамо стигла идући својим кућама. Нико му није јавио да они долазе; и управо први знак за исто био је јаук самих бегунаца под његовим прозорима. Кад је изашао на поље да види шта је, њега је опколила полу нага кукајућа маса састављена из стараца, жена и мале деце, све модро од зиме а неки део и у грозничавом стању. Сад све ово пешке је било дотерано шест сахата од хрватске границе по киши и мећави — па и то с налогом: да се одма сутра дан даље тера.

Од 200 што их у тој гомили беше пошло, 155 дошло је у Книн, а све остало пало на путу. Начелник је осим тога дознао је да још педесет-петоро мале деце помрло скоро одма пошто се стигло на планину Плевље. Он описиваше сам призор као нешто ужасно, јер га бегунци опкољаваху и мољаху да их у реку побаца и тиме крај мукама им учини. Но што чини свирепу страну овога поступка још грознијом јесте факат: да су сви ови бегунци послати били из једнога места на хрватској граници околним путем, преко једнога дела Далмиције, који је износио пет и шест дана хода, док су села њихова директним путем само толико сахата удаљена била! Званични мозак је ту само видео неопходну потребу обзирања на угодност новог аустро-босанског комесара, па је натерао несретне бегунце да пређу у Босну на месту које би било близу његовој канцеларији — просто жртвујући их на тај начин.

Сад, дозволите ми да у интересу правде и истине напоменем да се ове страхоте у извршењу репатријације бегунаца ограничавају, у главноме, на најамнике хрватске и мађарске владе, у старој војеној граници с једне, и нове босанске администрације с друге стране. У јужној Далмацији и Херцеговини, где сам се ја скора налазио, репатријација изведена је далеко постепеније и човечније под надзором ђенерала Родића гувернера Далмације и ђен-Јовановића аустријског команданта у Херцеговини који се одликовао, не само својом војничком тактиком него и својом помирљивом политиком, за време и после окупације. Јер у часу кад званичници мађарске и хрватске владе гоњаху као стоку грозничаве жене и децу кроз потоп и мећаву и немилосрдно одбијаху сваку молбу за почек, ђенерал Родић беше издао заповест да се одложи репатријација на далматинско-херцеговачкој граници због хрђавог времена. На херцеговачкој граници, близу Дубровника, бегунци су сами од своје воље прешли на своја села и око Требиња — тамо сам ја ради извиђаја ове ствари ишао, нашао сам их где с главе на главу примају дневно по по оке кукуруза, и премда трпе млого због недостатка крова на њиховим погорелим кућама, ипак су у приличноме стању да претуре целу зиму. Све ово дакле чини још чуднији факат да на границама друге половине исте монархије необузадно влада званична бруталност. Да, али ђен. Родић и Јовановић јесу православни као и бегунци, док политичко религиозна мржња, гони латинског Хрвата и мађарског магната да гледи у босанском Србину неког природног непријатеља. Према томе све оно што иде на затирање босанског православног живља — још једнако већине становништва Босне — тежи и да олакша постигнуће ове сврхе коју тако побожно желе извесни аустро-мађарски кругови, имено: повремено покатоличење, похрваћење или баш и помађарење те ново заузете покрајине српске. А кад се све ово у рачун узме онда не може бити чудо што овдашњи православни — па чак и они који таке положаје као речени начелник заузму — отворено изјављују као своје увиђење: да је репатријација босанских бегунаца на овако бруталан начин и по зимском времену, баш намерно предузета у циљи истребљења њиховог што у осталом само крунише сав онај дуги процес скапавања од гладни средством које је, на аустро-угарско земљиште пребеглаг раја већ била преполовљена. Ово последње велимо и на основу самог званичног извештаја царског министра финанције барона Хофмана по коме је од двестотине и неколико хиљада бегунаца који — по речима што се на берлинском конгресу употребише — потражише склоништа у границама

*) Остављамо за други пут да проговоримо коју о писцу ових писама лично г. Артуту Ц. Евансу. За сада обраћамо пажњу читаоца по саме дописе његове које ћемо се трудити да једно за другим а у целини донесемо.

ЛИСТАК.

ЦАРЕВ ГЛАСНИК.

Роман у две књиге од Јулија Верна.

Превео Сава Петровић.

(Наставак 48.)

Међу тима јадницима био је у првом реду и Михаило Строгов. По налогу Ивана Огарева чувала је њега засебна војничка чета. Мати његова и Надија биле су такође ту.

Стара Сибиркиња била је вазда непоколебљива, кад се што тицало само ње, али сад је изгледала веома бледа у лицу. Сад се морала бојати каквог ужасног призора, јер сигурно мора бити ванредна узрока, кад јој сина воде пред емира. Она је стрепила због њега. Иван Огарев, кога је син њен на очиглед свима ошинуо кнутом, што је њојзи била намењена, неће сигурно опростити таку поругу, него ће се шта више за то љуто осветити. Михаило Строгов биће по свој прилици осуђен на тешку муку, какву обично умеју да одреде варвари из средње Азије. Кад га је тада поштедио Иван Огарев, кад су његови људи навалили на њега, знао је он добро шта чини, јер га је хтео да преда правосуђу емировом.

Од како се догодио онај жалосни призор на пољу забедијерском, није мати могла ни речце да проговори са сином. Разделили су их немилосно једно од другога. Тиме су им патње још већма отештане. А каква ли би им била слатка утеха, да су бар који дан били заједно! Како ли је Марфа Строговљева била рада, да моли свога сина за опроштај ради толиких невоља, што их је због ње претрпио, јер се она непрестано вајкала, што није зауздала своје материнске осећаје! Да се пре у поштанској кући у Омску савладала, кад га је видила, не би Михаила Строгова нико познао, — и колико би се несреће тад одклонило!

Михаила Строгова пак мучила је мисао, што су му и матер довели овамо, да и она страда због његове погрешке, и да можда погине истом оном ужасном смрћу, којом ће и он.

И Надија се питала: шта би могла учинити, да спасе једно и друго, и на који начин да помогне матери или сину? Но није била кадра да нађе никаква начина. Осећала је пак, да пре свега ваља да гледа да не обрати особиту пажњу на себе, него да се више прикрива и да ником не падне у очи. Можда ће ипак кадра бити да сломије шипке на кавезу свога лава. Ако јој се пода прилика за делање, неће она доиста почасити ни часа, него ће за невољу жртвовати и свој живот за сина Марфе Строговљеве.

Међу тим је већи део сужњика прошао поред емира, а том приликом морао је сваки у знак покорности пасти на земљу, па додирнути челом песак. То понижење значи почетак ропства. Сужњике, који су се сувише лагано клањали, обарали су гардисте сурово о тле.

Алсид Жоливе и његов сапутник гледали су тај призор с највећим гнушањем.

„Проклети угурсуз! Хајд'мо, хајд'мо даље одавде! — рече Алсид Жоливе.

— Нећемо, — одговори Хари Блунт; — сад ћемо све да гледамо!

— Све да гледамо!... А, гле тамо! — викне на један пут Алсид Жоливе, па ухвати свога колегу за руку.

— Шта вам је? — запита овај.

— Погледајте тамо, Блунте! То је она!

— Она? — Која она?

— Сестра нашег сапутника! Она је јадна сужњица, а без икакве заштите. Ми је морамо избавити...

— Стрпите се, — примети хладно Хари Блунт. — Наше посредовање и заузимање могло би тој девојци пре шкодити, него ли хаснити.“

Алсид Жоливе хтео је већ да полети к Надији, али се ипак дао обавестити. Надија није ни видила дописнике, него је, заклоњена својом бујном косом, прошла поред емира, који није ни обраћао особите пажње на њу.

За Надијом дошла је на ред Марфа Строговљева, и по што се није доста брзо поклонила до земље, гурнули су је стражари незграпно.

Марфа Строговљева падне на земљу.

Син јој је ускипио гњевом, тако да су га стражари једва могли да укроте.

Стара Марфа дигне се опет. Већ су је хтели да воде даље, али Иван Огарев стаде томе на пут.

„Та жена остаће овде!“ — повиче он.

Надију одведу међу заробљенике. Иван Огарев није је познао.

Сад изведоше Михаила Строгова пред емира. Он стаде пред њега, а гледао му је правце у очи.

„Поклони се челом до земље! — дрекне на њега Иван Огарев.

— Нећу,“ — одговори Михаило Строгов.

Два војника хтедоше силом да га натерају, да се поклони, али их снажна рука његова обори на земљу, те се они поклонише у место њега.

Иван Огарев прискочи Михаилу Строгову.

„Тиме се излажеш извесној смрти! — викне он.

— Ја ћу мирно да умрем, — одговори поносно Михаило Строгов; — али на твом издајничком челу, Иване, вазда ће остати траг од срамне маснице, што ју је моја рука записала кнутом!“

Иван Огарев побледи сав, кад је чуо те речи.

„Ко је тај сужњик? — запита емир мирно, али му је из гласа провиривала нека претња.

— Руска ухода,“ — одговори Иван Огарев.

Проглашујући Михаила Строгова за уходу, знао је он добро, каква га ужасна судбина чека.

Михаило Строгов био се приближио Ивану Огареву.

Војници га повуку натраг.

Емир махне руком, на што се сва светина поклони. За тим заиште коран, кога му донесу; па отвори ту књигу и стави прст на један лист.

Случај, или по веровању источњачком, сам бог ће да пресуди судбину Михаилу Строгову.

Народи из средње Азије зову тај судски поступак „фал.“ Они изричу пресуду по стиху, на који је судија случајно ставио прст.

Емир дакле метне и заустави прст на једној страни корана.

Првосвештеник један приступи к њему, па прочита на глас један стих, који се завршивао овим речима:

„И он неће више гледати ствари земаљске.“

„Уходо руска, — рече емир; — ти си дошао овамо да видиш, шта се збива у татарском табору; сад се дакле обазри на све стране, па види све!“

те царевине, само сто и две хиљаде (10200) остало живо у часу „репатријације“. Сад од овог броја 28.000 — по некима и сви 35000 — немогу се вратити због излива Саве и још су у Хрватској и Славонији. Остатак од 84000 претеран је преко границе; и сад, просто сравњење званичних извештаја да је нам приближно коректну цифру од 94.000, као број оних што за ово четири године помреше од глади, зиме и болести на аустро-угарском земљишту. Оно пак што је у почетку зиме враћено кућама које непостоје, а остављено без довољно хране као и без алата с којима би могли себи кров подићи, то се сада налази у крајњој беди и невољи у снеговима зиме која у босанским горама траје пуних шест месеци. По вестима које су с границе дошле, било је у један мах у самом приједорском округу на 4400 бегунаца без икакве заштите против елемената.

Ја ове редове пишем у очи поласка с једним караваном хране и одеће који је енергија енглеских г-ца Ирби и Џонстон опремила у помоћ жртвама званичног свирепства у округу Уначком; а надам се да ћу кроз који дан моћи дати вашим читаоцима и опширан извештај о начину на који Аустро-Угарска испуњава ново-примљене дужности у несретној Босни.

С англеског **Н. С. Јовановић**

ДОПИСИ.

Мостар, 22. априла 1879. — Војвода Зимоњић најзад прими одговор на своја писма и телеграф барону Јовановићу: нуде га да и даље остане у дужности кајмакама гатачког, почем никакве кривице, што се народ устезо на погодбу са агама, са његове стране није било. Војвода је на то одговорио, да захваљује, али се примити исте дужности неће, јер није рад да и други пут, уштед денунцирања неких људи, дође под одговорност, као овог пута! За сад је војвода задовољан што полази својој кући у Гацко, а за кајмакамством му није стало; прешније му је довршити кулу на Пржинама и узорати њиве!

Има већ толико времена, како гомилама народ из Црне Горе, прави Црногорци, долазе у Херцеговину, особито у невесињски, столачки и билећки кадилук и тамо се насељавају на агинске земље; нити им аге стављају какове услове при овоме, нити опет дошле чивчије ограничавају агинску власт: просто дође, прислони мало грања уз агинску кућу — стан готов, — и друго се ништа ни од једне, ни од друге стране захтјева! Је ли де чудо? Црногорци долазе са књажевим пасошима.

Аге кажу: како буде другим чивчијама тако ће и вама; дошле чивчије кажу: како уздаје остали народ — тако ћемо и ми. Нити знају аге шта ће им чивчије давати, нити опет ови, шта су обвезани агама давати! И једни и други чекају нешто, што ће их у овоме поравнати; и једни и други мисле, да ће наступити нове околности, које ће ствари наново окренути и то на већу корист православног народа! Има још прилично мухамедоваца, који се надају, да ће и опет њихове птице пјевати; и ово уздање све више и више расте. Премда има фактора, који раде, да се породи што већа мржња међу мухамедовцима и православнима, и опет мухамедовци више вјерују православнима и више су им расположени, но латинима.

Ово дана дошао нам је наш домородац Ристо Милинковић, који је свршио медицину у Москви, те је по свршетку служио у Русији цијелих шест година.

Још није ни иступио из исте службе, само је дошо да се види са домаћима. Чим је дошао, како наши православни, тако и мухамедовци покренули су мисо, да се ради код владе на томе, да се Милинковић прими за мјестног лекара. У томе је смислу и молба ђенералу Тодоровићу предата. Да видимо, оће ли се овај наш сународник примити у службу. Ово је прва молба, с којом се наш народ обратио влади. Да ли ће се уважити? — Видићемо!

Надамо се потопу, и ако је дуга на небу за знак, да већ потопа бити неће; одкако је аустријска војска посјела Херцеговину — нисмо имали ни 30 дана, у које киша није падала!

Београд 29 априла. Данас око пола 4 сахата дође Њ. В. г. митрополит председник глав. одбора срп. друштва „црв. крста“ у општинску дворану и отвори главну скупштину са неколико речи пуно значајних, а у циљи постанка овога друштва које има постојати и даље и ако нема рата.

После увода прочита један секретар депешу покровитељке друштва црв. крста Њ. В. кнегиње Српске, којом благодари што је ова установа велику признателност у народу стекла, јер је као што ваља своме позиву одговарала, и жели да оно своју радњу развија и даље на том ступњу. За тим сви поздраве овај телеграм са узвиком „Живила“.

Одма за тим приступи се и раду који беше стављен на дневни ред, а то је читање извешћа.

Пошто је секретар извештај главног одбора прочитао, настави читање г. К. Лекић односно примања и издавања новца, а г. Д. Пешика шта је главни одбор од 1878 до 31 марта 1879 год. примио и издао у стварима.

После је г. Шапчанин наставио читање предлога према чл. 10 друшт. правила поднешених, и за оба отворила се жива дебата па кад је потом престала, прочитана су решења која је главни скуп констатовао.

И за овога беше на реду подизање дома црв. крста па пошто је укратко г. Шапчанин цео ток ствари означио у дивноме говору свом, скица овог дома урађена вредним вештаком г. Д. Милутиновићем инжињером, беше час у једној а час у другој групи скупљеног света и на постављено питање госп. председника

1 да ли треба подизати такову зграду на плацу које је влада Њ. Вел. друштву дала и

2 до колико има главни одбор потрошити из готовине своје.

Сви акламацином одобрише са изјавом да треба, и да зато може издати до 3000 дук. а у осталом да главни одбор може што за сходно пађе, а у интересу штедње и друго предузимати, наводећи за пример ако би друштво добило и у материјалу што, те тиме уштеду учини.

За овим секретар износи скупу то, како према штатуту имају 6 члана одборска да иступе из одбора па осим двојице који не беху дошли четворо су сами заблагодарили се, на њихова места постављена су ова лица: гг. Мијајло Јовановић К. Алковић, Ј. Бошковић, Д. Л. Бокић, Тихомир Николић и Мита Милутиновић. И овим је закључена 4 годишња редовна скупштина друштва „црв. крста“.

Желити је само да у напредак већи број слушалаца буде а не као што је ово до сад бивало, јер је ово установа нас свију.

Један слушалац.

Заваље у Крајини 20. априла. Познати Петар Узелац непрестано петља и лаже, а највише око Бошњака ако види ће каква Босанца да је у каквој служби, то одма лети и доказује старешинама и заповедницама аустријанске војске у Босни да су то Срби и да они тегле Србији, да гледају направити портајл, да би их какогоћ омразио код владе. Али срећа је, што то не говори какви друг човек, него петљанац Узелац. Јадни Петре, нетруди се, та ко је ћорав, до сад је видио твоје петљаније, а камо ли неће једна политична влада. Та свака те влада познаје као петљанца, најпосле натоварио си се босанском устанку на леђа, те натаче ланац на главу, као Голубу Бабићу, попу Илији Билбији и још некијем, те направи партаје а после нападе на г. М. Деспотовића, пак на оног и другог и трећег, а све Узелац оста петљанац и свак дође на своје место а Узелац ниђе мјеста ни мира, е такав занат до гроба гонио и неимо другог заната него тај право је рекао један дописник у „Застави“ прошле године плети Петре Петру петљу, те тако поста Узелац једнако петљајући. . . Х.

⊏ **Стари Бечеј** 30 априла. — Хвала богу, једва после 15 година дође нам наше мило нар. позориште! Заиста и крајње је време било, да се и нас једном сети. — Но што му драго, нећу више говорити са пребацивањем, доста, да ћемо имати прилике, да се после разних, путујућих и којекаквих друштава, наслађавамо ваљаним представама и милим уживањем, кога смо овде толико жељни.

Друштво ће давати 18 представа у предплати, а сигурно и коју изван претплате. Опстанак је друштву предплатом осигуран, тако, да се поуздано надати, да дефицита — тога скоро обичног пратиоца нашег нар. позоришта — бити неће. — Да су се наши имућнији земљеделци и газде боље одазвали, још би много боље могло бити, но надати се, да ће они и без предплате долазити.

Јуче у недељу 29. апр. беше прва представа „Жене у уставном животу“. — Света је било доста из разних народности и слојева. Комад како ваља за нашу публику, а изведен подпуно вештачки, тако, да се и многи из публике морао постидети, који је при гдекојим посланичким изборима као кортеш био, па се сада каје.

Сви, како представљачи, тако и представљачице одиграли су своје улоге на опште и подпуно задовољство, што само и нама и њима на диву служи. Евала им! Живели! —

Држим за први пут доста, а у току времена представљања јавићу вам се чешће. (Молимо лепо за те извештаје. — У.)

Из Посавине 1. (13.) маја. Јад и невоља у овом делу крајине неда се описати, и који својим очима чуда и покоре поплавом нанешене видио није, неможе — па и поред свега свога напрезања претставити себи ужас који је задесио сиротињу дуж савске обале, па чак и на миљу две од Саве. Па и наша браћа у Србији исту муку муче. Вода као необуздани елеменат задала је и њима велику бригу. Сава и валовита Дрина претворише пограничне крајеве у недогледно море. Неда се пером описати данашње стање овога народа, који тако рећи затворен од целог света, а на очиглед просвећене Европе пропада, остављен самом себи и свом злу. Села, њиве и поља поплављена одасвуда. Изласка никуда, да сирома граничар ни своје свакидање потребе подмиривати неможе. Очима својим гледи негда поносни крајишник своје зло, — своју пропаст. Са горким уздахом гледа, гди му скоро и последње марвинче гине, с којега је грбаче он кору хлеба себи и домаћима зарађивао. Једном речи, глад, невоља и страх обузела је дичне синове крајишнике. Тек што је овај јадан народ од задње поплаве из дна душе одахнуо, радио је на врат на нос. С пролећа амо почео је он неуморним трудом водом опустелу своју земљу разоравати и пролетње усеве сијати да себе и марву своју од глади сачувати узмогне. Доласком воде пак утонуше и његове све наде на беријетнију годину. Пак шта сада? Сада је несретни тај народ изложен још и већој опасности; него и од саме зимушње поплаве. Уз сву ту голему несрећу ћути и трпи сиромах граничар; јер је уверен а и поуздано знаде да ће се сав свет на њихов вапај оглушити. Да уде су среће ти наши крајишници. Када оно Сегедин Тиса поплави, дигла се је ларма до неба. Сама влада иницијативом својом потпомагала је те несретнике. Ал да, то су Мађари. Народу српском пак у граници непреостаје ништа друго, до ли да погне главу и да се својој несретној судби на милост и немилост преда.

Оволико читајућој публици, који су вољни чути за пострадале крајишнике.

Вести из народа.

— Из Босне нам јављају, да се од скора тамо строго забрањује ношња црногорских капа. У околини Дервенте изишла је строга забрана, да се дрва сећи несмеју.

— Из Вуковара нам се пише између осталог: Овом приликом шаљем Вам на углед сведочбу Фр. Јаунера директора бечке дворске опере, коју је нашем тамбурашу Ђоки Живковићу дао, за суделовање при сребрним сватовима цара и царице. — Ђока је наиме под фирмом „директор и капелник српског народног тамбурашког друштва“, у Бечу у театер-паре у опери свирао три комада, које се цару тако допало, да је трипут уз стонце „радо иде Србин у војнике“ свирати морао, и да је затим при царском обеду првог маја на цареву жељу свирао и од свију музика одликован био. — Свима се при обеду допало коло, те су и певати морали, и осим у програму заказана 3 комада, морао је 14 комада са својим друштвом executirati.“

Уметност.

Примедбе.

На чланак „Константин Григоријевић Данил“ који је у броју 51. и 52. „Заставе“ изишао, стављам ове примедбе:

1. Рубенс (ако и није предмет чланка, нек се зна) није се родио у Келну, но у тадашњој насавској варошици: „Siegen“. (Vide: Backhuizen van der Brink. Het huwelyk van Willem van Oranje met Anna van Saxen. Amsterdam 1853. тај исти: Les Kubens á Siegen etc.)

2. Најглавнији угарски лирик А. Петефи и по вери и по народности Србин је био“ вели поменути чланак. Истина је, да је потоњи Петефи као Петровић крштен; тако се и ђаком писао. Но он није био Србин православне вере, већ римске; alias Буњевац.

3. Отац Константина Григоријевића Данила, био је прави Рус и звао се Григорије Данилов. Он се оженио с једном Влајњом (не Српкињом) из Лугоша, која није знала готово ни речи српски; и тако Данил нити је био Рус ни Румун, Србин никако, него полутан, мелез.

4. Константин Григоријевић Данил није био на науци код молера Арсе Теодоровића, већ код чувеног у оно време сликара у Темишвару „Nehsenthaler“-а. А што је заносио српски, главни је узрок тај, што је младост своју (осим Темишвара, где се у оно доба понајвише немачки и влашки говорило) провео у иноземству у Италији и Немачкој, наиме у академији монаковској (München). Но он је, (не без сујете) радо прикривао изворе, из којих је цртао и желео је светлити у сликарству као автодидакт, самоук. У истину, свака права величина сама себе рађа, што је у пуном смислу generatio aequivoca. С немачким духом посве асимилиран, (и жена му је Немица била) заборавио је шта му је и отац био и мати; и најрадије се звао и писао „Daniel“. По том је само имену чувен и познат у свету.

У М. Крушедолу 21. априла 1879.

Архимандрит **Павишевић.**

Црте из паришког живота.

Пише **Попа.**

I.

(Свршетак.)

„„Хрђава су времена наступила господане за све, па и за нас који учимо““ започе мој нов познаник.

„Ово је заиста најбоља тема да се разговор одпочне јер се сваког таче био он богат или сиромах, први се при том смеши скрштеним рукама на трбуву а други стење под теретом овакове једнакости.“

„„Да, хрђава су времена, али валда неће вазда тако потрајати, нове се прилике стварају, људи се непрестано унапређују и теже савршенству — да створе земљи рај.““

„„Несретни ратови баш нас убише, многи су већ сатарени““ уздане Румуњ.

„Ето већ и Румуни веле, да се манемо ратовања, али треба најпре отклонити узроке што рат поискују, па ће га нестати“.

„„Имате право, рат је једно од највећих зала у данашњем друштву, он изазива моралну и материјалну пропаст. А кад питате зашто се води рат, нико неће знати да да права одговора, који би га бар у неколико оправдао. Бар кад год су асентације и спремања за бој чује се врисак и писак жена и деце, мора дакле да то нису омиљене играчке, где су сами људи — лутке.““

„„Видите и мој је отац изгубио сав свој иметак у сљед рата. Више је месеци, како ми ни паре послао није а рада немам, да би што заслуживао. Би ли ми ви могли наћи посла.““

„„Жао ми је што вам обећати не могу, али ипак даћу себи труда...““ беше мој одговор.

„„Ја вам само још то хоћу да приметим, да ево два дана како јео нисам...““

„Као опарен скочим и извадим два франка, те му их пружим.“

„„Маните разговора, идите, наситите се...““

„„Молим, нисам ја просијак, да ми пружате милостињу...““ рече ми мало увређено.

„„Извините, нисам имао намеру да вас вређам али...““ ту замуцам, јер сам се нашао у неприлици.

„Наш даљи разговор није текао живо.“

„„Ја сад идем кући““ рекнем устајући.

„„А ја ћу вас пратити. Где станујете?““

„„Мило ми је, стан ми је у .... улици““ одговорим мало зачуђен, али му не означих праву улицу.

„Ишли смо ћутећи један уз другога и кад сам био близу свога стана, хтедох се опростити од њега“.

„„Ја сам сад у близини, морам вам рећи: лаку ноћ.““

Тргне се, као да се из сна пробудио.

„„Шта?!““ па онда „„Господине! колико рекосте да ћете ми да дате?““

„Нашао сам се још у већем чуду. Наљутио сам се на њега али не без узрока“.

„„Сад вам недам ништа““ одговорим срдито и оставим га самог.

„Осврнем се после и видим како се један стас губи у дугој улици“.

„Сутра дан је опет био у кавани. Кад сам га сад из ближе посматрао, сажалио сам га, јер је у истини био сажаљења достојан. Скупим од мојих пријатеља по нешто те му сав новац предам. Он ме својим очима усрдно погледи, видело му се да не зна да нађе речи како да ми захвали, новац метне у џеп, па он оде из кавене. Више га нисам видео. Његово одело, његово првобитно васпитање недопуштају му да проси, те тако мора да гладује јер је рада тешко добити у великој вароши кад човек нема препоруке“.

„Такови отмени просијака“ закључи мој пријатељ „има много, врло много по Паризу, само их многи неће, а неки их заиста не виде. Нужда пак може на свашта да примора, па тако се васпитају зликовци од самога друштва, за то и сва одговорност на њега пада.“

Ми приспесмо кући, још једно лаку ноћ и ја сам био већ у авлији.

Много сам премишљао о данашњем разговору и дошао сам до убеђења, да мој пријатељ у многоме има право.

Нови Сад 3. маја. Занимаће наше читаоце, шта један будим-пештански лист, који на немачком језику излази, поводом последње амнестије цара-краља о дру Светозару Милетићу и о његовом политичком раду вели. У своме броју од 4. маја о. г. исти лист овако пише:

„Милетић је пластички изведен, потпун карактер, који је с доследношћу, која иде до крајности, увек био оно, и који ће увек бити оно, што је био. Милетић болује од несретне политичке идеје (овако наравно схваћа поменути лист. У.) али је она у њему прешла у крв и у месо, као што је у Кошуту оличена идеја мађарске независности.

Тежње Милетићеве су незаконите, немају правног темеља, али ако хоћемо да будемо праведни, морамо признати, да ни дебрецински сабор није стајао на тврђем законитом темељу. Да постигне независност своје расе (соја), да ову консолидује, уједини, то је сан Милетића, и овом сну жртвује он свој живот, као што га негда жртвоваху мученици идеје хришћанске религије (вере.) Нека се мисли како се хоће о политици Милетићевој, факт (чин) је, да је он карактер, који ће се спомињати у повесници нашег столећа заједно са именима Кошута, Гарибалда, Кавура и Бизмарка.

Када се упореде поједини наши „талми-(лажни)-родољуби са Милетићем, један дивот-примерак оне господе, који је г. 1847. био власник једне баште, купусом засађене, па је ову башту прадедовским начином обделавао, г. 1848. је постао лармација, врбовао је друге у ред брапилаца отаџбине, а сам је остао код куће или је у „политичкој мисији“ ишао на границу, који је г. 1849. већи црвењак био од Кошута, а г. 1854. постао је окружним капетаном или Баховим великим жупаном, да г. 1867. постане деаковцем, 1870. опозицијонарем, 1876. пак владиним човеком, чије купусаре се међу тим прометоше у спахилуке, кроз које пролазе гарантоване жељезнице, а груди домољуба красе неколико лоти ордена и крстића.

Као што рекосмо, кад се упореде оваки лажи-патријоте са карактером Милетића, који је себи увек раван и доследан остао, са његовом непоколебљивом непомирљивошћу, и његовим нигда непорушивим „Praeterea centeo“, долази човек до тог резултата, да у саборници има не један „отац отаџбине“, не један домољуб са комотним јапунџетом, што се окреће по ветру, који озго долази — који домољуб не би од Милетића могао научити, како треба свом уверењу веран остати, па и онда, кад то не носи хасне.“

— Срби у једном већем, живом и трговачком месту у Босни одушевљени за просветом, прегоше да подигну ваљану народну школу. Тога ради траже за своју 4-разредну школу једног ваљаног учитеља, Србина православне вере, који уједно знаде појати, да би у цркви појање обављао и младеж у њему настављао, као и немачки језик, који је облигатан предмет у тој школи. Плата је сада у почетку ф. 300, има уз то слободат стан и 6 хвати дрва. Не сумњамо, да ће ови српски родољуби, видећи на добром успеху своје вере, ваљаност учитељску, овоме плату постепено повишавати, како би га они са браћом његовом у овим крајевима изједначили. За то је желети, да на ову пошту дође одушевљен учитељ. Сви, који желе на ово место доћи, нека своје молбенице упуте општини тој преко књижаре браће Јовановића у Панчеву и то у најкраћем року.

— Више дана већ бави се у нашој вароши једно мађарско позоришно друштво, које намерава овде дванајст представа дати. Друштво је то доста велико и добро и дошло је овамо са тим очекивањем, да ће га овдашња мађарско-немачка публика за његовог кратког бављења овде што већма потпомоћи својом посетом. Али се оно јако преварило у том своме очекивању. Прве две представе биле су тако рећи празне, тако да је чудо, како су глумци и играти могли пред празним клупама, а на своју очевидну штету, јер и трошкови за дворану и осветлење тешко да су се могли исплатити. Трећа представа је још слабије била посећена, тако да се није ни играло.

Љубопитни смо, шта ће овдашњи немачки и мађарски лист, који тако радо на видик износе и најмање мане Срба, сада рећи о овом крајњем немару своје „патриотске“ публике спрам мађарског позоришта. Или ће они можда за најбоље наћи, да о тој ствари сасвим ћуте! — Филалет.

— Као што из Карловаца дознајемо имала је Његова Светост патријарх намеру да оде у Пешту да учествује у расправи о мађарском језику у основним школама, који ће законски предлог скоро пред горњу кућу доћи. Али при овом хрђавом времену обновили су се у патријурха реуматични болови у тој мери да путовање није могуће, но у колко би ти болови попустили и време се променуло намерава патријарх у Пешту поћи. Говори се још да ће и епископ Стојковић и епископ Живковић у тој расправи у горњој кући учествовати. (Наши архијереји као да ће се задоцнити јер је та расправа у горњој кући данас по свој прилици већ свршена. — У.)

НОВИЈЕ.

— „Политици“ јављају из Беча, како тамошњи војени кругови поред свију опровргавања верују, да ће фцм. војвода виртембершки одступити од поште главног заповедника босанског. Тако се ових дана очекује до се реши позната предстојећа промена у министарству рата. Гр. Билант-Рајт за јамачно одступа. Врло је пало у очи он није био ни на једној седници маршалског већа, које је зимус и пролетос држано код надвојводе Албрехта. Највише има изгледа да ће постати заједнички министар рата фмл. барон Влашић, који је до сад привремено управљао истим министарством.

— „П. Л.“ телеграфишу из Цариграда, како се руски заступник Порти тужио, што Турци обесвећују руска гробља по напуштеним од Руса крајевима.

— Московски гувернер издао наредбу о продају и ношењу оружја сличну оној петроградској.

— Прошастог петка букнула у руској вароши Ирбиту ватра, те при ветру изгорео најбољи део вароши. Штета врло велика.

— „Тајмс“ јавља, како је инђијски поткраљ писао Јакуб-кану и писмо адресовао на кабулског емира. Тим је Јакуб кан признат за фактичног господара Авганистана.

У срп. нар. задр. штампарији изашла је прва свеска

ИСТОРИЈЕ УГАРСКЕ

с уводом у историју света за ниже разреде средњих школа написао др. Фрања Рибари, професор, с мађарског језика превео Милан А. Јовановић. Цена? —

ПРИПОСЛАНО.*)

ЗАВРШНА РЕЧ

клеветницима мојим г. Арону Пешићу поручнику у миру, Милану Михајловићу, Михајлу Марковићу и М. Михајловићу трговцима.

(Наставак.)

Господо! видите да сте на кривоме путу; али да богме, при таквим околностима, често се код лепих ваших очију правите слепи; па још кад се јавно каже, да се то све збило под председништвом и рачуновођом друге неке господе, а не под председништвом г. Јаше Векецког. Онда је тим доказана господо ваша пристрасност. — Односно 5 тачке где се за 20 фор. вели, да су двапут уведени; није ту председник вин па ни рачуновођа. Тутор је то Јоца Кендерешки хотимице квиту једну после 3 месеца и по други пут продуцирати и увести дао, што је и сам признао да је, али „нехотимично“ то урадио и обвезао се, да ће ју изравнати. — Та у нашим књигама нико никада видети и наћи није могао чудновату посту онако уведену као код бившег вашег председника г. М. Х. Марковића, која гласи: „разна потрошенија“ 300 фор. и „разна подизања“ 999 фор.

Што се тиче у 6. тачци ваших наведених лагарија, да се радња окопортанске ограде није путем лицитације издавала, морам кратко рећи, да сте људи који право седите а криво зборите; људи, који и оно што сами потпишете срамно обарате, дакле: пљујете па лижете. — Толико за вас, а поштована истражна комисија имала је све пред очима, како оферате пет-шест маорских палира, тако и лицитациони протокол одржан и утврђен на лицу места. Подметањем вређати знате; то сте добро изучили, а истину коју врло добро познајете, јер се клони на дику председника, прикривате; о, знате ви, да је председништво по потврди лицитационог списа од слав. епарх. админ. одбора у Вршцу, на подузимању тако племенитог дела, похвалу добило. Е, али то не звони повољно за вас.

На завршетку вашег чудног дописа дотакнусте се фонда. Тај то све чини, тај вам је задао рану, која се неће моћи дуго залечити. — За фонд рекосте да је до лепе висине дошао ревношћу и заузимањем других родољуба у Јарковцу а не ревношћу г. Јаше Векецког; пошто је непобитан факат да је до год. 1870 ону висину од 3000 фор. али не под председништвом госп. Јаше Векецког но под председништвом другог неког — достигао.

Кад сте се већ ви господо у хвастању тако далеко занели, па у заносу своме и поштовану читалачку публику хоћете да убеђујете, станите да вам све по реду испричам кад је и до које цифре тај фонд достизао и чијом муком и трудом основао се: „Напрт српско-народног црк. школског фонда у Јарковцу. У томе се напрту јасно детаљира постанак фонда, па каже: Арсеније Векецки парох јарковачки (а то беше отац данашњ. председн. фонда г. Јаше Векецког) великог духа муж у год. 1819 дође на ту племениту мисао да у свом малом сеоцу какву задужбину подигне. Проницателан његов дух схватао је, да је школа први и најглавнији чинитељ сваког унапређења људског, те је намислио школ. фонд завести и основати. Темељ томе заводу он је први положио приложивши на ту цел пол цванцика, а то је: десет крајцара сребра. (Свршиће се.)

Изјава.

У броју 49. овог велецијењеног листа, изађе допис под именом из Далмације?, у којем се дописник труди да обори моје наводе, изложене у броју 29. истог листа, те без икаквијех доказа руши све, подмеће некакве особне тежње, баца сумњу на моје дјеловање, свјетује каквог се пута имам држати, шта више сумњичи и моје српске осјећаје.

Да је г. писац оног дописа изишао са својим именом на јавност, а не онако иза бусије бусnуо, одазвао би се и побио његове неосноване исказе, те би га ослободио оне сумње, у коју је сам нехотице загазио. Али пошто г. писац предпоменутог дописа, није нашао за сходно изнијети своје име на сриједу, то му немогу одговорити потанко, него га овијем позивљем да изађе из засједе, јер ко из потаје напада није јунак, а нећу да речем што друго. Само птице злослутнице крију се по мраку, а орлови и соколи у свијетлом се вију зраку.

До виђења, г. дописниче из Далмације, ако вам свијетлост очи не блиještи! —

У Ерцог-Новому 20. априла 1879.

ЈОВО НАКИЋЕНОВИЋ,
изабрани бокешки српски народни посланик на далматинском сабору.

ПОЗИВ.

Сви они чланови „ововарошког ватрогасног друштва“, који су вољни пријатељски припомоћи изабраном одбору који бригу води за обезбеђење ове вароши услед долазеће велике воде, нека изволе у недељу 6. маја у ½12 сати пре подне на договор у дворану горњег друштва зацело доћи.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
у Новом Саду.

Сад баш из штампе изађе

ДРУГА СВЕСКА ПЕВАНИЈЕ
ЗМАЈ-ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА
(целокупних књижевних дела)

спољашњим обликом исто онако као и прва свеска, настављајући са табаком 9-им до 17-ога.

☛ Нека је и овом приликом на знање: ко се год и од сада предплати на целокупна дела ова Змајева и напред нам пошље новац:

за обично издање ф. 4.— или за дивот-издање ф. 6.50.

☛ **добија врло лепе премије** ☚ назначене у нашим огласима — и свеске му се шаљу **поштом бесплатно.**

═ Коме је лакше да нам пошље **напред новац бар за две свеске** — и томе шаљемо по пошти бесплатно.

А ко се само предброји (без новаца) — слаћемо по 2—3 свеске са наплатом у наточ (per Nachnahme) о његовом трошку.

Што је друга ова свеска певаније закаснила се — **није никакве кривице** наше издавачке, — већ су излазку сметале техничке тешкоће и разне редакцијоне — које су спречавале тачно излажење — које су пак сад одклоњене и трећа свеска у време изалази.

У Новом Саду о малом ускрсу 1879.

Српски књижари и књигоиздавци
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

Нек је на знање.

П. н. г. учитељима и г. учитељицама који су из пакрачког завода као свршени и за учитеља учитељицу) оспособљени, изашли, да ће предстојећем сл. црквено школ. сабору, молбу односно жалбу из следећих питања поднети:

1. Зашто се приправници пакрачке препарандије, у војеној крајини ненаплаћују као у цивил. хрват. и славонији.

2. Зашто се пакрачки приправници по најновијој садањој наредби земаљ. владе несмеду, нити могу више, на пучким школама, како у крајини тако и у цивил. хрв. и славонији као пучки учитељи намештати се.

3. Зашто се пакрачки приправници сада гоне да државни испит, на државној препарандији положе, и ако се тому не одазову скидају се са звања.

4. Да сл. срп. црквено-школски сабор закључак донесе, да сви пакрачки приправници ове јесени у Сомбор на засебном стечају позову и да тамо испит за учитеља положе, или да сл. сабор представком својом на високом месту изради, да учитељи који су из пакрачке препарандије изашли не буду више гоњени, и да се у будуће као и остали сматрају и дефинитивно за учитеље намештају.

Молбу односно жалбу коју будем сл. сабору поднео предаћу је јавности, и онда молим браћу учитеље из поменутог завода да ме у погледу том сви с молбом подпомогну.

У Клокочевику на ђурђев дан 1879.

СВЕТОЗАР ТОПАЛОВИЋ
учитељ.

РЕД ПЛОВ. ПАРОБРОДСКЕ
од 3 маја 1879 до даље наредбе.

Од **Новог Сада** у **ЗЕМУН** сваки дан у ½ 5 сата после подне, осим четвртка.

Од **Новог Сада** у **ОРШАВУ:** понедељником, средом и суботом у ½ 5 сата после подне.

Од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ:** средом и суботом у ½ 5 сата после подне.

Од **Новог Сада** у **БУДИМ-ПЕШТУ:** сваки дин око ½ 11 сата пре подне осим недеље.

Нови Сад 3 маја 1879. **АГЕНЦИЈА.**

ОБЈАВА ЗА ЗУБОБОЛНЕ.

Целокупне жвакалице, као и поједине зубе, умеће без бола и врло јефтино по најновијој америчанској методи. Даље извршава сваковрстне операције.

Ординује сваки дан од 9 сати у јутру до 6 сати по подне у гостиони „царице Јелисавете“ бр. 22.

С поштовањем
Др. В. Дик,
зубни лекар.

ОГЛАСИ.

НАТЈЕЧАЈ.

Варош Брчка изписује с овијем натјечај на попуњење места варошког лечника са годишњом плаћом од 720 фор. а. вр., даље добива лечник за његове посјете од сваког болесника са изнимком сасвим убогих, које обдан обави 30 нов. а по ноћи 60 нов. а. вр.

Сваки онај који ово место заузети жели имаде се са лечничким сведочбама и са изјавом да је марво-лечнички курс саслушао и да је србо-хорватског језика у говору и писању вјешт на варошко заступништво писмено до задњег маја о. г. обратити.

Брчка дне 20. априла 1879. ЈОВАН Ј. ЧЕЛОВИЋ,
1—3 начелник.

„МАКЕДОНИЈА.“
НОВА
КАФАНА С РЕСТАУРАЦИЈОМ
елегантно намештена
у Новом Саду, у дунавској улици (у кући гђе Радуловића)

отвара се у суботу у вече 5. (17.) маја о. г. којом ће приликом свирати овдашњи музички збор ватрогасачки.

У кафани овој и рестаурацији потписани послуживаћу сваког госта по жељи изврсним **јелом, пићем и кафом** црном и белом, и сваким другим ове врсте **топлим пићем.** Кост ћу давати како у рестаурацији, тако у кући и ван ове.

Стајаћу на служби гостима **доручком**, топлим и хладним јелима сваке врсте, а на порције по захтевању ценом 12, 10, 8 и 6 новчића.

Састарао сам се и моћи ћу послуживати сваког изврстним вином, нашим и одабраним страним, (десерт-вином) а особито најбољим пивом, дрехерским мартским.

Доцније наместићу и удесити у дворишту до кафане и башту гостионичку, које ћу још особитом објавом огласити у своје време.

Улазак је у кафану ову и рестаурацију како с дунавске улице тако исто и с друге стране (од баре.) На улазку је с обе стране венац и табла за знак томе.

Усуђујем се замолити и надати се како мојим дојакошњим П. Т. гостима тако и осталом поштованом грађанству овдашњеи, да ће ме често и многобројно својим похађањем почаствовати, — а ја ћу се трудити, да сваког што боље узмогу, својски, тачно и савесно послужим и задовољим.

У Новом Саду 3. (15.) маја 1879.

Димитрије Вељковић-Македонац,
кафецијa и гостионичар.

В. БЕЧКЕРЕЧКА БАНАТСКА СРПСКА ЗАДРУГА ЗА ШТЕДЊУ И ПРЕДУЈАМ У ЛИКВИДАЦИЈИ.

Усљед закључка ликвидационог одбора од 15. (27.) априла т. г. држаће горе именована загруга своју

ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

6. (18). маја 1879. у 3 сата после подне у задрузином локалу, на коју се позивају сви чланови који нису сбог обвеза напрам задруге тужени.

Ако се тог дана прописани број чланова неби скупио, одгађа се скупштина за **13. (25). мај 1879.**

ДНЕВНИ РЕД:

1. Извештај надзорног одбора преко испитани рачуна за 1878. г.
2. Да се донесе закључак у смотрењу продаје непокретности.
3. Предлог надзорника односно задругиних адвоката.
4. Извештај о стању парница.

У. В. Бечкереку 16. (28.) априла 1879.

3—3 **ЛИКВИДАЦИОНИ ОДБОР.**

РУСТОН ПРОКТОР И ДРУГ
У ЛИНКОЛНУ

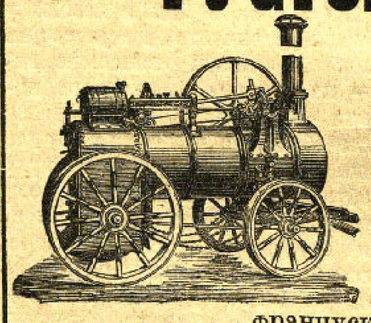

на париској изложби 1878. одликовани са три златне и сребрне медаље, осим тога подарени

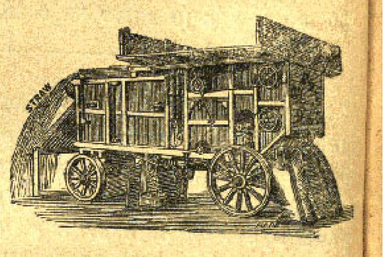

ЗЛАТНИМ КРСТОМ

француске почастне легије (Ehren Legions Kreutz) 1—

ЗА СВОЈЕ ПОДПУНО УСАВРШЕНЕ

МАШИНЕ ЗА ВРШИДБУ

које и главницу чисту.

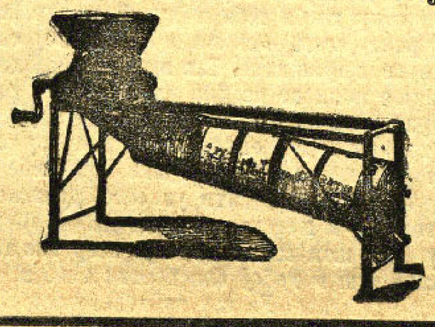

Препоручује и налоге прима а радо на устмена и писмена питања одма одговара наш поверени заступник

В. СТЕФАНОВИЋ
У НОВОМ САДУ.

(Бакерова, главницу чисти и жито сортира)

*) За ствари под овом рубриком не одговара Уред.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију. Српска народна задружна штампарија.